त्रि० स्त्रियां ङीप्। "अग्नावारूढे त्रयोदशास्यां प्रादेशमात्राः समिध आदधाति" "घृतोन्नां कार्मुकीं द्रुन्नः" इति कात्या० श्रौ० १६,४,२३,२५,। अत्र कृमुकः धमनवृक्ष" कर्कः। न च श्वेतखदिरः। अतएव स्वार्थे अणन्ततया श्वेतखदिरार्थतेत्युक्तं राजनि०। तूलस्फोटने तदाकारे (आचड़ा) (धुनारा) इतिख्याते ९यन्त्रभेदे। अग्निपुराणे धनुर्वेदप्रकरणे धन्विनां वैशाखादिस्थानपञ्चकमुक्त्वा धनुः शिक्षाप्रकारलक्षणादिकमुक्तं यथा

"कार्मुकं गृह्य वामेन बाणं दक्षिणकेन तु। वैशाखे यदि वा स्थाने संस्थितोऽप्यथ वाऽऽयते। गुणाढ्यं तु ततः कृत्वा कार्मुकं प्रियकार्मुकः। अधः कोटिन्तु धनुषः फलदेशन्तु पत्रिणः। धरण्यां स्थापयित्वा तु तोलयित्वा तथैव च। भुजाभ्यां मन्दकुब्जाभ्यां प्रकोष्ठाभ्यां दृढव्रतः। न्यस्येत्बाणं धनुःश्रेष्ठे पुङ्खदेशञ्च पत्रिणः। विन्यासो धनुषश्चैव द्वादशाङ्गुलमन्तरम्। ज्यया विशिष्टः कर्त्तव्यो नातिहीनो नचाधिकः। निवेश्य कार्मुकं नाभ्यां (धनुर्मध्ये) नितान्तं सशरं करम्। उत्क्षिपेदुन्नतं हस्तमन्तरेणाक्षिकर्णयोः। पूर्व्वेण मुष्टिना ग्राह्यं तलाग्रे दक्षिणे शरम्। हरणन्तु ततः कृत्वा शीघ्रं पूर्व्वं प्रसारयेत्। नाभ्यन्तरा नैव बाह्या नोर्द्धका नावरा तथा। न च कुब्जा न चोत्ताना न चला नातिवेष्टिता। समास्थैर्य्ये गुणोपेता मौर्वी दण्डइव स्थिता। छादयित्वा ततोलक्ष्यं पूर्व्वेणानेन मुष्टिना (वाममुष्टिना)। उरसा तूत्थितो यन्ता त्रिकोणावनतस्थितः। स्तब्धाङ्गो निश्चलग्रीवो मयूराञ्चितमस्तकः। ललाटनासावक्त्रांसाः कुर्परोऽस्य समोभवेत्। अन्तरे द्व्यङ्गुलं ज्ञेयं चिबुकस्यास्यकस्य च। प्रथमं त्र्यङ्गुलं प्रोक्तं द्वितीये द्व्यङ्गुलं तथा। तृतीयेऽङ्गुलमुद्दिष्टमायतं चिबुकास्ययोः। गृहीत्वा सायकं तूण्या मयूराञ्चितमस्तकः। तर्ज्जन्याङ्गुष्ठकेनाथ पूरयेत् सायकं पुनः। अनामया पुनर्गृह्य तथा मध्यमयाऽपि च। तावदाकर्षयेद्वेगात् यावद्बाणः प्रपूरितः। एवंविधमुपक्रम्य मोक्तव्योविधिवत् खगः। दृष्टिमुष्टिगतं लक्ष्यं भिन्द्याद्बाणेन सुव्रतः, त्यक्त्वा तु पश्चिमं हस्तं क्षिपेद्वेगेन पृष्ठतः। एतदुच्छेदमिच्छन्ति ज्ञातव्यं हि त्वया द्विज!। कुर्परं तदधः कुर्य्यादाकृष्य तु धनुष्मता। ऊर्द्धं वै लस्तके (धनुर्मध्ये) कुर्य्यादङ्कश्लिष्टन्तु मध्यमम्। ज्येष्ठं प्रकृष्टं विज्ञेयं धनुः शास्त्रविशारदैः। ज्येष्ठस्तु सायको ज्ञेयोभवेद्द्व्यदश मुष्टिकः। एकादशस्तथा मध्यः कनीयान् दशमुष्टिकः। चतुर्हस्तं धनुः श्रेष्ठं त्रयं सार्द्धन्तु मध्यमम्। कनीयस्तु त्रयं प्रोक्तं नित्यमेव पदातिनः। अश्वे रथे गजे ज्येष्ठः सदैव परिकीर्त्तितः"

"पूर्णायतं द्विजः कृत्वा ततो मांसैर्गतायुषाम्। सुनिर्धौतं ततः कृत्वा यज्ञभूमौ विधानवत्। ततो बाणं समागृह्य दंशितः सुसमाहितः। तूणमासाद्य बध्नीयात् दृढां कक्ष्याञ्च दक्षिणाम्। विलक्ष्यमपि लब्ध्वा यस्तत्र चैव सुसंस्थितः। ततः समुद्धरेद्बाणं तूणाद्दक्षिणपाणिना। तेनैव सहितं मध्ये शरं संगृह्य धारयेत्। आकृष्य ताड़येत्तत्र चन्द्रकं (चन्द्राकारलक्ष्यम्) षोड़शाङ्गुलम्। युक्त्वा बाणं ततः पश्चाद्धनुः शिक्षा ततःस्मृता। निगृह्णीयान्मध्यमया ततोऽङ्गुल्या पुनः पुनः। अक्षिलक्ष्यात् क्षिपेत्तूणाच्चतुरस्रं तु दक्षिणम्। चतुरस्रगतं वेध्यमभ्यस्येच्चादितः स्थितम्। तस्मादनन्तरं तीक्ष्णं परादृत्तगतं च यत्। निम्नमुन्नतवेध्यञ्च अभ्यस्येत् क्षिप्रकं ततः। वेध्यस्थानेष्वथैतेषु सन्न्यस्य पुटकं धनुः। हस्तावापशतैश्चित्रैस्तर्जयेद्दुर्जरैरपि। तस्मिन् मध्यगते विप्र! द्वे वेध्ये दृढ़सङ्गरे। द्वे वेध्ये द्वे तथा चित्रदुष्करे दृढ़दुष्करे। न तु निम्नञ्च तीक्ष्णञ्च दृढ़वेध्ये प्रकीर्त्तिते। निम्नं दुष्करमुद्दिष्टं वेध्यं मुर्द्ध्नि शतञ्चरेत्। लस्तकायनमध्ये तु चित्रदुष्करसंज्ञके। एवं वेध्यगणं कृत्वा दक्षिणेनेतरेण च। आरोहेत् प्रथमं वीरोजितलक्ष्यस्ततो नरः। एष एव विधिः प्रोक्तस्तत्र दृष्टः प्रयोक्तृभिः। अधिकं भ्रमणं तस्य तस्माद्विष्वक् प्रकीर्त्तितम्। लक्ष्यं संयोजयेत्तत्र पत्रिपत्रगतं दृढम्। भ्रान्तं प्रचलितं चैव स्थिरं यच्च भवेदिति। समन्तात्ताड़येद्भिन्द्याच्छेदयेद् व्यथयेदपि। कर्म्मणां संविधानज्ञो ज्ञात्वैव विधिमाचरेत्। मनसा चक्षुषा दृष्ट्वा योगसिद्धिं ध्रुवं व्रजेत्"।

१०वृत्तक्षेत्रस्य परिध्यर्द्धात्मके रेखाभेदे ११तदीयांशभेदे च तयोर्धनुराकारत्वात्तथात्वम्। तदानयनप्रकारः जीवानयनप्रकारमुक्त्वा लीला० दर्शितोयथा।

"अथ चापानयनाय करणसूत्रं वृत्तम्। व्यासाब्धिघातयुतमौर्व्विकया विभक्तो जीवाब्धिपञ्चगुणितः परिधेस्तु वर्गः। लब्धोचितात्परिधिवर्गचतुर्थभागादाप्ते पदे वृतिदलात्पतिते धनुः स्यात्"।

"उदाहरणम्। विहिताइह ये गुणास्ततोवद तेषामधुना धनुर्मितिम्। यदि तेऽस्ति धनुर्गुणक्रियागणिते गाणितिकातिनैपुणम्"